

8. Моїсєєва Н. І. Соціально-комунікаційна діяльність як історико-суспільна практика. Х. :ХНТУСГ, 2015. 392 с.

References:

1. Voronianskyi O. V. Problema typolohii teorii formuvannia natsii u zarubizhnii naukovii literaturi //Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni VN Karazina. Seriiia" Pytannia politolohii". – 2010. – №. 912. – S. 69-73.
2. Voronianskyi O. V. Istoriia Ukrainy. Navch. posibnyk dlia studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv. – Kh. : Parus, 2005. – 544 s.
3. Voronianskyi O. V., Zaionchkovskyi Yu. V., Romanova S. S. Politolohiia z modulem «Ukraina, Yevropa, svit». – 2021.
4. Voronianskyi O. V. y dr. Natsionalnyi suverenitet: ukrainskyi vymir v konteksti svitovoi politychnoi dumky. – 2017.
5. Voronianskyi O. Problema subiektnosti suverenitetu v konteksti tekhnolohii zdiisnennia vlady / O. Voronianskyi // Evropsky politicky a pravni diskurz. - 2015. - Vol. 2, Iss. 4. - S. 205-209.
6. Kalinichenko V. V. y dr. Istoriia Ukrainy: vid naidavnishykh chasiv do sohodennia. – 2016.
7. Moisieieva N. I. Liudyna ta suchasnyi komunikatsiinyi prostir. Filosofiia spilkuvannia : Filosofiia. Psykholohiia. Sotsialna komunikatsiia. 2014. № 7. S. 89-94
8. Moisieieva N. I. Sotsialno-komunikatsiina diialnist yak istoryko-suspilna praktyka. Kh. :KhNTUSH, 2015. 392 s.

УДК 29

Даля Леонідівна Кобелєва,
канд. філос. наук, старший викладач
кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування»
та соціально-гуманітарних дисциплін

РЕЛІГІЯ ДАНИХ: ЧАТ GPT ТА ДОБА ДАТАЇЗМУ**Dalia Leonidovna Kobelieva,**

Cand. philos. sciences, senior lecturer

UNESCO Chairs "Philosophy of Human Communication",

Social and Humanitarian Disciplines

State Biotechnological University (SBTU)

THE RELIGION OF DATA: CHAT GPT AND THE AGE OF DATAISM

Анотація. Стаття присвячена розгляду питання щодо наближення доби датаїзму у зв'язку із появою нової технології штучного інтелекту – ChatGPT. Датаїзм – це нова світоглядна парадигма, або, навіть, нова релігія, заснована на технологіях обробки Великих даних. Ключова цінність Датаїзму – інформація, а, отже, ця концепція залишає поза увагою людину, як унікальну сутність та основу гуманістичної парадигми. У зв'язку з цим, одним із ключових питань сучасного наукового дискурсу стає питання про те, чи дійсно буття можна повністю звести до потоків даних, і, якщо так, то яке місце залишається людству в такому світі. Із появою кожної нової інформаційної технології (на кшталт ChatGPT) протиріччя між сучасним Гуманізмом та можливим майбутнім Датаїзмом стають все більш очевидними.

Ключові слова: релігія даних, Датаїзм, штучний інтелект, ChatGPT, людство.

Abstract. The article is devoted to consideration of the issue of approaching the era of Dataism in connection with the emergence of a new technology of artificial intelligence – ChatGPT. Dataism is a new worldview paradigm, or even a new religion, based on Big Data processing technologies. The key value of Dataism is information, and therefore, this concept leaves out the human as a

unique entity and the basis of the humanistic paradigm. In this regard, one of the key questions of modern scientific discourse is the question of whether existence can really be completely reduced to data flows, and if so, what place remains for humanity in such world. With the advent of each new information technology (such as ChatGPT), the contradictions between modern Humanism and possible future Dataism become more and more apparent.

Key words: religion of data, Dataism, artificial intelligence, ChatGPT, humanity.

Починаючи з 2013 року, коли Д. Брукс, розмірковуючи про актуальні питання сучасної філософії, звернув увагу на те, що людство нарешті отримало можливість накопичення та обробки Великих даних (Big Data), і на те, що цей технологічний прорив буде мати і культурні наслідки [1], наукова спільнота отримала фундаментальну ідею для обговорення – народження нової світоглядної парадигми, або навіть нової релігії (як це бачить сучасний ізраїльський історик Ю.Н. Харарі) – Датаїзму [7].

Сутність Датаїзму як нового типу світогляду полягає в тому, що необхідно вимірювати, все що тільки підлягає вимірюванню. А з урахуванням того, що майже вся життєдіяльність людини в інформаційному суспільстві відображається в якості потоків даних та інформації, виміряти можна майже все. «Датафікація <...> використовується як термін для опису логіки, за якою речі у світі – це джерела даних, <...> за допомогою яких можна діставати уявлення про людську поведінку та соціальні явища», – зазначають автори статті «Процеси генерації цифрових даних та їх застосування». «У зв'язку з масовим проникненням інтелектуальних технологій у повсякденне життя та підвищенням фільтрації соціальної взаємодії через платформи соціальних медіа й інші онлайн-сервіси, дані сьогодні генеруються і збираються від різноманітного спектру практик. <...> Датафікація стосується процесу, за допомогою якого суб'єкти, об'єкти і практики перетворюються в цифрові дані. У зв'язку з розвитком цифрових технологій, цифровізацією та великими

даними багато фахівців стверджують, що датафікація посилюється з розгортанням нових вимірів соціального життя в цифрових просторах» [2, с. 63].

Чимало питань пов'язано із тим, на скільки повним та правомірним може бути опис буття людини та суспільства, що пройшли через алгоритми обробки даних, але розгортання процесів інформатизації суспільства, перенесення взаємодії між людьми в онлайн-простір, цілком логічно, призводить до формування нової ідеології, в межах якої Великі дані є найвищою цінністю та метою існування соціокультурного простору взагалі. А отже, такий погляд на Датаїзм дає можливість розглядати його як нову релігію.

Саме із цього виходить Ю.Н. Харарі, намагаючись у своїй книзі «Номо Deus» окреслити можливі шляхи розвитку людини та людства у майбутньому [8]. Ю.Н. Харарі виходить із широкого розуміння поняття «релігія», відносячи до нього, наприклад, ідеологію гуманізму, яка є провідною світоглядною парадигмою сучасного світу. Гуманізм – це релігія, в центрі якої, знаходиться сама людина, як мета та сенс буття. Але релігія гуманізму, на думку Ю.Н. Харарі, поступово втрачає свою актуальність під натиском науко-технічного прогресу. Колись, на початку свого співіснування, наука та гуманізм підтримували одне одного, та в результаті створили сучасний соціокультурний простір. Проте, із становленням інформаційного суспільства, гуманізм все частіше стає тим фактором, що стримує подальший науково-технічний прогрес. Логіка цього прогресу не передбачає наявності людини, як найвищої цінності, або, навіть, наявності людини взагалі [3; 4].

«Людам рідко вдається створити цілковито нову цінність. – пише Ю.Н. Харарі – Останній раз це трапилося у XVIII столітті, коли гуманістична революція почала проповідувати підривні ідеали свободи, рівності й братерства людей. Після 1789 року, попри численні війни, революції й повстання, люди не змогли запропонувати жодної нової цінності. <...> Датаїзм – перший з 1789 року рух, що створив абсолютно нову цінність –

свободу інформації» [8]. При чому, слід зазначити, що коли ми говоримо про свободу інформації в межах концепції Датаїзму, то маємо на увазі не свободу людини отримувати інформацію та ділитись нею, а свободу інформації самої по собі, без огляду на людину взагалі.

Отже, головні цінності Датаїзму пов'язані із тим, як сприймати інформацію та взаємодіяти із нею. «Датаїзм проголошує, що Всесвіт складається з потоків даних і цінність будь-якого явища чи сутності визначається їхнім внеском в обробку даних. <...> Найвищою цінністю в цій релігії є «потік інформації». Якщо життя – рух інформації і якщо ми вважаємо, що жити – це добре, то виходить, що ми повинні поглиблювати й розширювати потік інформації у Всесвіті. Згідно з датаїзмом людське сприйняття не є священним, і Homo sapiens не є вершиною творіння чи предтечею якогось майбутнього Homo deus. Люди – просто інструменти для створення «Інтернету для всього», що в кінцевому підсумку може поширитися з планети Земля й завоювати всю галактику й навіть увесь Всесвіт. Ця космічна система обробки даних буде чимось на зразок Бога. Вона буде всюди й контролюватиме все, а люди призначені влитися в неї. [8]».

Слід зазначити, що нова релігія Датаїзму, не зважаючи на свою логічність та обґрунтованість, налічує і чимало критиків. Сам Ю.Н. Харарі, наголошує на тому, що цілком можливо, життя не зводиться до потоків даних, а живі організми не є алгоритмами, а отже, штучний інтелект не зможе посунути людину із провідних позицій. З іншого боку, у 2023 році людство зробило неабиякий крок, що може значно наблизити датаїстичне майбутнє.

«Усе починалося 2015 року з OpenAi – лабораторія по дослідженню штучного інтелекту, яку створили Ілон Маск і Сем Альтман [5]. У січні 2023 року в загальний доступ вийшов ChatGPT, що представляє собою «третє покоління нейромережевої моделі [6]». «ChatGPT – система чатботів на основі штучного інтелекту, яка використовує обробку природної мови (NLP) для генерації діалогів. ChatGPT дає можливість користувачам ставити

запитання або розповідати історії, а бот відповідатиме на них релевантними, природними відповідями й темами. Інтерфейс імітує людську розмову, створюючи природну взаємодію з ботом. У чату немає свідомості, жодна його версія не має розуму. Це всього-на-всього гарна технологія. По факту це модель, яка вміє передбачати наступне слово чи фразу «співрозмовника» [5]. «Тож, якою б «живою» не здавалася нова розробка, усе одно останнє слово лишається за людиною. Проте й применшувати її вплив на наше життя не варто, адже можливості цього інтелекту вражають», – пише у своїй статті «Chat GPT: бум навколо індустрії штучного інтелекту, реалії розвитку та вплив на креативну індустрію» експерт з цифрових комунікацій Денис Логвиненко [6].

Отже, ChatGPT зробив питання щодо співвідношення інтелекту та свідомості, людей та алгоритмів ще більш актуальними. З кожним кроком у розвитку технологій штучний інтелект стає все більш «правдоподібним», і, цілком можливо, що вже скоро настане день, коли наша впевненість в тому, що ми можемо відрізнити «машину» від людини остаточно похитнеться. «Припустимо, – пише Ю.Н. Харарі, – що позбавлені свідомості алгоритми зможуть перевершити свідомий інтелект в усіх відомих завданнях щодо обробки даних. Чи буде щось втрачено при заміні свідомого інтелекту на вищі позбавлені свідомості алгоритми, і якщо так, то що саме?» [8].

Таким чином, можемо зазначити, що суперечки навколо доцільності та перспективності нової релігії даних отримали новий поштовх завдяки появі технології ChatGPT. Штучний інтелект зробив ще один важливий крок у наближенні до людського інтелекту. Хоча, поки ще зарано говорити про те, що штучний інтелект перевершив людину або зрівнявся з нею, очевидно, що технології розвиваються саме в цьому напрямку, і, цілком можливо, що настання доби Датаїзму – це лише питання часу.

Література:

1. Брукс, Д. (2013). The Philosophy of Data. The New York Times. Feb. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2013/02/05/opinion/brooks-the-philosophyof-data.html>.
2. Горбачук, В.М., Лупей, М.І., Ніколенко, Д.І., Дунаєвський, М.С., Сулейманов, С.-Б., Батіг, Л.О. (2022). Процеси генерації цифрових даних та їх застосування. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Том 33 (72) № 5, Серія: Технічні науки. Інформатика, обчислювальна техніка та автоматизація, 64-71.
3. Кобелева, Д.Л. (2020). Майбутнє гуманізму: місце людини в техногенній цивілізації. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, (№ 63), Серія : Філософія. Філософські перипетії, 155-165.
4. Кобелева, Д.Л., Ніколаєнко, Н.М. (2021). Від пошуку інформації до втрати особистості: феномен датаїзму. Антропологічні виміри філософських досліджень, (20), 100–112.
5. Краковецький, О. (2023). Перегони штучного інтелекту: що таке ChatGPT і кому він може стати в пригоді. Mind. Retrieved from <https://mind.ua/openmind/20252628-peregoni-shtuchnogo-intelektu-shcho-take-chatgpt-i-komu-vin-mozhe-stati-v-prigodi>.
6. Логвиненко, Д. (2023). Chat GPT: бум навколо індустрії штучного інтелекту, реалії розвитку та вплив на креативну індустрію. Mind. Retrieved from <https://mind.ua/openmind/20254802-chat-gpt-bum-navkolo-industriyi-shtuchnogo-intelektu-realiyi-rozvitku-ta-vpliv-na-kreativnu-industriyu>.
7. Раду, А. (2021). Вербалізація негативної концептосфери концептуальної системи GLOBALIZATION. Актуальні проблеми сучасної транслятології, лінгвокраїнознавства та теорії міжкультурної комунікації : збірник матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з

міжнародною участю. Вінниця : Центр підготовки наукових та навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ. 110-113.

8. Харарі, Ю.Н. (2018). Homo Deus: за лаштунками майбутнього: монографія. 464. Retrieved from https://batrachos.com/sites/default/files/pictures/Books/HararI_2018_Homo%20Deus.pdf.

References:

1. Bruks, D. (2013). The Philosophy of Data (Bruks, 2013). *The New York Times*. Feb. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2013/02/05/opinion/brooks-the-philosophyof-data.html>. (in English)
2. Horbachuk, V.M., Lupei, M.I., Nikolenko, D.I., Dunaievskiy, M.S., Suleimanov, S.-B., Batih, L.O. (2022). Protsesy heneratsii tsyfrovyykh danykh ta yikh zastosuvannya. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho*. Tom 33 (72) № 5, Seriiia: Tekhnichni nauky. Informatyka, obchysliuvalna tekhnika ta avtomatyzatsiia, 64-71.
3. Kobelieva, D.L. (2020). Maibutnie humanizmu: mistse liudyny v tekhnohennii tsyvilizatsii. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina*, (№ 63), Seriiia : Filosofiia. Filosofski perypetii, 155-165.
4. Kobelieva, D.L., Nikolaienko, N.M. (2021). Vid poshuku informatsii do vtraty osobystosti: fenomen dataizmu. *Antropolohichni vymiry filosofskykh doslidzhen*, (20), 100–112.
5. Krakovetskyi, O. (2023). Perehony shtuchnoho intelektu: shcho take ChatGPT i komu vin mozhe staty v pryhodi. *Mind*. Retrieved from <https://mind.ua/openmind/20252628-peregoni-shtuchnogo-intelektu-shcho-take-chatgpt-i-komu-vin-mozhe-stati-v-prigodi>.
6. Lohvynenko, D. (2023). Chat GPT: bum navkolo industrii shtuchnoho intelektu, realii rozvytku ta vplyv na kreatyvnu industriiu. *Mind*. Retrieved from

<https://mind.ua/openmind/20254802-chat-gpt-bum-navkolo-industriyi-shtuc-hnogo-intelektu-realiyi-rozvitku-ta-vpliv-na-kreativnu-industriyu>.

7. Radu, A. (2021). Verbalizatsiia nehatyvnoi kontseptosfery kontseptualnoi systemy GLOBALIZATION. Aktualni problemy suchasnoi transliatolohii, linhvokrainoznavstva ta teorii mizhkulturnoi komunikatsii : zbirnyk materialiv VI Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu. Vinnytsia : Tsentr pidhotovky naukovykh ta navchalno-metodychnykh vydan VTEI KNTEU. 110-113.
8. Kharari, Yu.N. (2018). Homo Deus: za lashtunkamy maibutnoho: monohrafiia. 464. Retrieved from https://batrachos.com/sites/default/files/pictures/Books/Harari_2018_Homo%20Deus.pdf.

УДК 32 (327)

Софія Євгенівна Краснік,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

Державний біотехнологічний університет (ДБТУ)

УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Sofia Yevhenivna Krasnik

a graduate of the first (bachelor) level of higher education,

State Biotechnological University (SBTU)

UKRAINE IN THE SYSTEM OF INTERNATIONAL RELATIONS

Науковий керівник: А.С. Лапченко, канд. іст. наук, асистент кафедри ЮНЕСКО “Філософія людського спілкування” та соціально-гуманітарних дисциплін.

Анотація. Розкрито особливості геополітичного положення України в системі міжнародних відносин. Показано, що важливим фактором, що